

NA ZAČÁTEK

Proč chodit s dětmi do divadla?

Podle čeho pro ně vybírat představení?

Jak je na návštěvu divadla připravit a jak s nimi o představení mluvit?

Na tyto otázky hledám jako divadelní lektorka divadla Minor, tedy „divadla pro celou rodinu“, odpověď každý den. Při sledování zkoušek nových inscenací, vytváření lektorských programů, při pozorování dětí i dospělých během představení. Mým úkolem je propojovat svět diváků a divadelních tvůrců. Znovu a znovu proto uvažuji nad tím, jaký význam má návštěva divadla pro dítě, třídu, celou rodinu a jaký význam má návštěva dítěte, třídy a rodiny pro divadlo. Přemýšlím, jak nejlépe s dětmi o divadle mluvit, aby se pro ně stalo místem, kam se těší, jemuž rozumějí a kterým se rády nechají překvapit, pohlit a okouzlit.

Mým hlavním úkolem je hledat způsoby, jak podpořit a rozvinout divácký zážitek dětí, které do našeho divadla přicházejí. A tak se s každou novou inscenací znovu ptám, co můžu jako pedagog a divadelník udělat pro to, aby si děti z představení odnesly co nejvíc. Najít odpověď je někdy snadné, jindy docela dobrodružné. Protože divadlo je v první řadě divadlo, a tak by mělo k divákovi promlouvat samo. Je tedy potřeba dobře zvážit, kdy a jak dětem nabídnout ještě něco navíc.

Někdy se hodí připravit jim půdu pro lepší porozumění inscenaci předem, zvlášť když se dotýká závažnějších nebo těžko představitelných historických období. Jindy je zas dobré poskytnout dětem možnost na chvíli se zastavit po představení. Nabídnout jim prostor, aby si mohly uvědomit a pojmenovat, co prožily. Každou aktivitu je ale navíc potřeba dobře zvážit, protože přílišná snaha divadlo analyzovat může jeho magii snadno zahubit.

A tak i přemýšlení o divadle pro děti je křehké. Protože divadlo promlouvá prostřednictvím obrazů a znaků, které každý může číst trochu odlišně. Přináší témata, která se každého dotýkají jinak.

Mluví jazykem, jenž svým způsobem odráží poetiku každého divadla a divadelních tvůrců různě. Každý divák, zvláště ten dětský, navíc přichází do divadla s jinou zkušeností. Každé dítě potřebuje něco jiného, každé divadlo přináší něco jiného, každý učitel a rodič cítí jako podstatné něco docela jiného. Proto bych vás chtěla vyzvat, abyste v této knize nehledali všeobecně platné pravdy, zaručený recept, jak s dětmi o divadle mluvit a jak je na ně dobře připravit. Zkuste spíš sami hledat odpovědi na otázky, které vás o divadle pro děti zajímají. Můžete se mnou vést dialog, zatímco vám budu popisovat své zkušenosti a postřehy z patnácti let působení v divadle pro děti. Ať už jako herečka, divadelní lektorka, nebo režisérka.

Pokusím se vás provést pomyslným světem divadla pro děti tak, abyste si k němu mohli sami najít svůj vztah a pojmenovat svá očekávání od něj. Teprve pak totiž můžete začít hledat cesty, jak tento vztah předat svým dětem.

Myslím, že v dnešní, informacemi zahlcené době není tak snadné těžit z textů až příliš dlouhých, detailních a příliš odborných. Proto vám přiblížím jen témata, která považuji za důležitá, a v takovém rozsahu, jenž mi přijde pro učitele, rodiče a divadelní pedagogy smysluplný, ne však zahlcující. Vybírám témata, která mi připadají užitečná pro pochopení podstaty a základních principů a která jsou uplatnitelná v praxi. Text průběžně prokládám citacemi divadelních pedagogů, učitelů dramatické výchovy, divadelních teoretiků a psychologů. Jednak proto, že jejich formulace dobře vystihují dané zákonitosti, ale také proto, že přinášejí další zkušenosti a nové úhly pohledu. A to považuji za zvláště cenné, protože právě díky různým zkušenostem můžeme nejlépe pochopit jak vnímat divadlo.

Seznamovat se s divadlem pro mě znamená tvořit, přemýšlet, ptát se a hledat odpovědi. Odborníci tvrdí, že získávání informací a poznatků vlastním úsilím zvyšuje podstatnou měrou význam výuky (např. Hadj-Moussová, 2012). A tak vás budu vybízet k vlastní aktivitě a přemýšlení, co pro vás divadlo ve spojení s dětmi znamená. Nabídnou podněty, které pomůžou rozvinout váš osobní pohled na to, zda a proč chodit s dětmi do divadla, jestli a proč je na divadelní představení připravovat a proč s nimi zážitky reflektovat. Jak jsem napsala výše, nepřináším jednu platnou

pravdu, ale podělím se s vámi jen o své zkušenosti. Jak s nimi naložíte, záleží samozřejmě na vás.

Podněty a drobné úkoly poznáte podle symbolu ∞ před textem. Berte je jako hru. Jako možnost dozvědět se něco o sobě a divadle. Hra vede k tvořivosti, citlivosti, poznání a moudrosti. Když budete mít chuť, můžete se do úkolů pustit. Když ne, třeba o nich jen přemýšlejte. Nebo je přeskočte a vraťte se k nim později. Pokud vás nebudou bavit, zkuste si je upravit tak, aby vás bavily... Anebo všechny nabízené výzvy berte jako zásobník metod a technik, které vedou k hlubšímu porozumění divadlu (všechny jsou totiž vhodné k využití při práci s dětmi, žáky nebo studenty).

Pro začátek nabízím první podnět:

∞ Vizualizace. Moje první vzpomínka na divadelní před-

stavení: Na začátek bych vás chtěla vzít do vzpomínky na dobu, kdy jste byli dětmi. Můžete si to zkusit jako vizualizaci - po přečtení zadání (a otázek v prvním políčku tabulky) se pohodlně usadte, zavřete oči a nechte si vynořovat obrazy, které se vám s tématem pojí. Nebo si jen zkuste odpovědět na následující otázky: S kým jsme tehdy v divadle byli? Šli jsme do divadla, nebo přijelo divadlo za námi? Bylo to ve školce? Ve škole? Byli jsme tam s rodiči? Nebo s třídou? V jaké roční době? Pamatuji si, co jsem měl na sobě? O čem představení bylo? Hráli jej herci, nebo jsme se dívali na loutky? Jak vypadala scéna? Pamatuji si, kdo seděl vedle mě? Vzpomínám si na konkrétní okamžik z představení? Nebo z celé návštěvy divadla? Jaké pocity se mi s návštěvou pojí?

Vizualizace má tu výhodu, že se vám při soustředění se zavřenými očima může snáz objevit v mysli vzpomínka, detail, něco dávno zapomenutého, co se při jednoduchém odpovídání nemusí ukázat.

Nechte myšlenky potulovat se vzpomínkou a zkuste si vybavit i ty nejmenší detaily. Netrapte se tím, že na všechny otázky neznáte odpověď. Ani tím, že si nevybavíte nejranější

vzpomínku. Vezměte prostě tu, na kterou si z dětství vzpomenete. Až ji budete mít, otevřete oči a do tabulky napišete, co se vám s ní pojí. A pokud budete chtít, můžete místo slov svůj pocit ze vzpomínky jen nakreslit.

Otázky pro vizualizaci

Šli jsme do divadla, nebo přijelo divadlo za námi?

Hráli jej herci, nebo jsme se dívali na loutky?

Bylo to ve školce? Ve škole?

Jak vypadala scéna?

Byli jsme tam s rodiči? Nebo s třídou?

Pamatuji si, kdo seděl vedle mě?

V jaké roční době?

Vzpomínám si na konkrétní okamžik z představení?

Pamatuji si, co jsem měl na sobě?

Nebo z celé návštěvy divadla?

O čem představení bylo?

Jaké pocity se mi s návštěvou pojí?

Co mi běželo hlavou...

Reflexe: Dařilo se mi následovat svoji vzpomínku? Co se mi ve vzpomínkách objevilo snadno a co bylo těžké si vybatvit? Čím byl můj první divadelní zážitek ovlivněn? Co můžeme jako rodiče, pedagogové nebo tvůrci udělat pro to, aby vzpomínky dětí na divadelní představení byly takové, jaké bychom si přáli mít i my?

Jako děti si málokdy sami vybíráme, do jakého divadla a na jaké představení půjdeme. Možná si ani nemůžeme zvolit místo k sezení, někdy ani to, co si oblékneme. Většinou jsou to dospělí, kdo o naší návštěvě divadla rozhodují. Oni pro nás vybírají, kdy a kam půjdeme, a právě oni svou volbou a chováním formují náš vztah k divadlu.

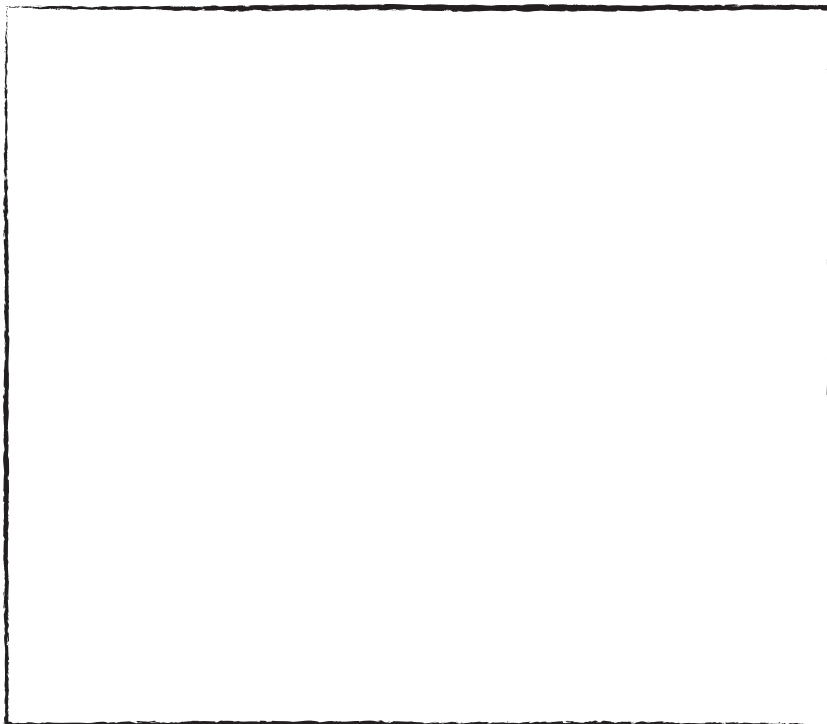
S velkou pravděpodobností hraje ve vnímání divadelního zážitku roli, když dítěti před návštěvou proti jeho vůli půl hodiny před odchodem natahujeme silonky. Když bude divadlo náhradním programem za test z matematiky. Když celou cestu z domova do divadla s dětmi poběžíme, protože nám ujel autobus, a nakonec nás uvaděči usadí těsně po začátku zvonění na nejbližší místo, abychom pozdním příchodem nerušili ostatní diváky, a ne na místo, které jsme si koupili. Což následně můžeme hlasitě dávat během představení najevo celému sálu. Patrně bude také dítě jinak vnímat představení, na které je vyšleme se slovy: „Já mám důležitou schůzku, tak si tě vyzvednu hned, jak to skončí.“ A jinak se slovy: „Musím říct, že se dneska moc těším, protože už jsme v divadle dlouho nebyli.“ A stejně tak bude divácký zážitek ovlivněný větou, kterou paní učitelka po představení návštěvu zhodnotí: „Tak, děti, za to, že jste to vydržely, půjdeme do McDonaldu.“ Všechny tři výroky z divadla pro děti moc dobře znám.

Ale abych nezůstala jen u rodin a učitelů. Na dítě bude jistě také působit, v jakém prostředí představení probíhá, jestli je v divadle čisto, místa k sezení uzpůsobená tak, aby odevšad bylo dobře vidět a slyšet atd. Jako rodiče, učitelé nebo divadelní tvůrci nemůžeme ovlivnit všechno. Ale něco přece jen můžeme. Rozhodně víc než samo dítě. A tak je na nás, dospělých, snažit se vytvářet takové podmínky, abychom mu návštěvou divadla otevřeli

cestu k umění, a ne ji svým vlastním nezájmem zavřeli. Proto bychom se měli zabývat svým vlastním vztahem k divadlu. A to platí pro učitele, rodiče, stejně jako pro divadelní tvůrce.

∞ Volné psaní: Přečtěte si následující otázky: Co mě na divadle baví? Proč do něj chodím? Jak často? Mám nějaké oblíbené divadlo či divadelní soubor? Co se mi na něm líbí?

A teď si položte tužku do prázdného pole a pište vše, co vás jako odpovědi napadne. Zkuste psát bez přerušení, aniž byste museli zvednout pero z papíru. Pište, dokud nezaplníte celé okénko. Moc o tom nepřemýšlejte. Když nevíte, co psát, pište, že nevíte, co psát, a až zase budete vědět, pokračujte ve své myšlence. Berte to jako hru. Prostě položte tužku na papír a pište...

A large empty rectangular box with a thick black border, intended for free writing. The box is completely blank and occupies the lower half of the page.

Reflexe: Teď se podívejte na to, co jste zapsali, a vyznačte si slova nebo věty, které zaujaly vaši pozornost nebo vás překvapily. Pak si odpovězte: Co pro sebe od divadla očekáváte? A co očekávám od divadla pro děti?

Pokud náš vztah k divadlu bude hezký a budeme tam s dětmi chodit se zájmem a rádi nebo pro ně budeme divadlo s radostí a porozuměním vytvářet, pak jistě bude mnohem snazší jim svůj vztah k němu také předat. A pokud i ony pak budou mít divadlo rády a se zájmem a zvědavostí budou představení sledovat, pak se i jejich divadelní zážitek stane mnohem silnějším.